

СЛАВЯНСКОТО ЕЗИКОЗНАНИЕ В ИТАЛИАНСКИТЕ УНИВЕРСИТЕТИ МЕЖДУ СЕМАНТИКА И ПРАГМАТИКА

Среща разговор на италианските лингвисти

Татяна Лекова

Университет „Ориентале“ – Неапол, Италия

Важно събитие в научния живот на италианските езиковеди и филолози бе Шестата международна конференция по славянска лингвистика, проведена от 22 до 24 септември 2016 г. в базата на Неаполския университет „Ориентале“ на остров Прочида. Тазгодишната научна проява, организирана от Департамента за литературни, лингвистични и съпоставителни изследвания на университета „Ориентале“ привлече множество чуждестранни участници и се вписа в станалите през последните десетилетия традиционни срещи на италианските слависти – форуми, на които се обсъждат най-новите научни търсения и се обменят идеи в областта на структурата и теоретичните проблеми на славянските езици. Началото на тези редовни срещи е поставено в края на 80-те години, когато се отчита все по-належащата нужда от по-непосредствено общуване между незначителния по онова време брой учени, занимаващи се със славянско езикознание.

Докладите от предишните научни срещи бяха публикувани в редица сборници, озаглавени *Проблеми на морфосинтаксиса на славянските езици* (изданията са от годините 1988, 1990 и 1999, от издателска къща „Питагора“ в Болоня), а резултатите от Четвъртата и Петата конференция бяха събрани в съответни сборници, излезли съответно през 1994 и 1995 г. в Университетското издателство в Падуа. След повече от едно десетилетие на прекъсване срещите се подновяват редовно от 2007 г. насам, като привличат за участие и редица млади учени. Заедно с това научните интереси все повече се разширяват и отвъд проблемите на морфосинтаксиса (както на синхронно, така и на диахронно равнище) и се насочват и към други области на теоретичната и приложната лингвистика, като прагматика, семантика, практическо усвояване на езика (*Language acquisition*), социолингвистика и др. Резултатите от тези проучвания са включени в следните публикации: *Славянските езици между иновация и традиция: граматика и семантика* (под редакцията на А. Тровези, Бергамо, 2007 г.), *Славянските езици в еволюция: изследвания по граматика и*

семантика (под редакцията на Р. Бенакио, Л. Руволето, Падуа, 2008 г.), *Италиански приноси в проучването на морфосинтаксиса на славянските езици* (под редакцията на Ф. Биаджини, С. Славкова, Форли, 2010 г.), *Италиански изследвания по славянско езикознание: структури, употреба и усвояване на езика (Language acquisition)*, (под редакцията на А. Бонола, П. Кота Рамузино, Л. Голетиани, Милано, 2014 г.).¹⁾

Многообразието на разгледаните теми, както и използването на комплексни методи в проучването на славянските езици не позволяват да се изготви ясно разделение и да се систематизират по области представените на конференцията доклади, в които ярко бяха отразени разнообразните научни интереси на авторите и голямата свобода да се преодоляват общоприетите разграничения между тях чрез прилагането на интердисциплинарен подход. В научния форум взеха участие 25-има университетски преподаватели и изследователи, чиито доклади бяха допуснати до участие от научния комитет, като най-многочислената тематична група доклади бе представена от проучвания върху морфологичните категории на славянските езици поотделно или в съпоставителен план. Както на предишните срещи, така и сега, в центъра на вниманието на изследователите беше видът на глагола – специфично славянската глаголна категория, обект на многобройни изследвания от европейските лингвисти, които се разпростират в последните години и по отношение на езиците, в които категорията не е маркирана с граматични средства. Специфичното на тази среща бе по-детайлното проучване на **зависимостта между глаголния вид и именните форми в славянските езици в съпоставка с романските и германските езици.**

Докладът на Луцина Геберт (Рим) – една от доайените и дългогодишен организатор на традиционните срещи на италианските лингвисти, бе посветен на отношението между именната определеност и вида на глагола в славянските езици. Разглеждайки публикуваните напоследък изследвания на германските езици, които предполагат, че съществува зависимост между глаголния вид, именната определеност и падежната система в диахронен аспект, ученият се насочва към проучване на наличието на подобно взаимодействие и в славянските езици. Тя разглежда изложената в това отношение хипотеза, че онези езици, в които категорията вид на глагола е граматикализирана, загубват членните морфеми, докато езиците, имащи членни морфеми, в своето историческо развитие загубват видовите си различия. Напоследък в европейското езикознание получава подкрепа предположението, че от типологично гледище появата и развитието на неопределителен и определен член е свързана с промени във вида на глагола в старите германски езици²⁾. В свои предишни трудове Геберт проучва тенденцията за формиране на именно членуване в славянските езици, изразена във възникването на сложни форми на прилагателните. Тази тенденция според нейните изследвания не е довела до възникване на определеност при имената, а до граматикализирането на сложните форми на прилагателните, в резултат от което се маргинализират

кратките прилагателни в по-голямата част от славянските езици. Анализът на някои старобългарски и староруски текстове, създадени, когато видът на глагола е бил в процес на формиране, би следвало да помогне да се установи дали съществува корелационна връзка между неуспелия опит на славянските езици да развият членуване и граматикализацията на глаголният вид. Подобна хипотеза, ако бъде потвърдена от бъдещи по-задълбочени изследвания, би дала убедително обяснение на неуспялото развитие на членуването в славянските езици и би потвърдила преположението, че те са претърпели еволюция, симетрично противоположна на онази, извършена в германския клон на индоевропейския праезик.

Едно по-частно **изследване на именната определеност** в полския език представи Алина Крайсберг (Варшава) в доклада си по надслов „Отново за полските *articoloidi*“⁽³⁾. Както отбелязва авторката, немалко изследвания са посветени на дистрибуцията и на функциите на показателните местоимения в славянските езици без развито членуване, които все повече развиват тенденцията за загуба на своя деиктичен потенциал, и особено в разговорния регистър се увеличават случаите, в които те се превръщат в един обикновен членоподобен елемент, „квазичленна форма“ на текстова връзка. Този процес, типичен за спонтанната реч, в романските и германските езици, както и в българо-македонския разговорен език, е довел до развитието на определителния член като системен елемент. Според наблюденията на полския езиковед Р. Рошко⁽⁴⁾ наличието на определителния член благоприятства употребата на числителното един с функция, близка до тази на неопределения член, но без да може да се говори за него като за формален индикатор на съответната граматична категория. Това, от своя страна, за пореден път потвърждава общата тенденция, че появата на определителния член предхожда развитието на неопределителния член (въпреки често споменаваните в научната литература изключения, например тези в турския език или в славянския диалект в областта Молизе). Въпреки липсата на определителен член в полски, все по-широкото използване на числителното *jeden* (или евентуално на варианта *taki jeden*) с членоподобна функция (на т. нар. *articoloidi*) се наблюдава в разговорния малко контролиран регистър. Изводите, до които достига Крайсберг, са, че се отнася за една еволюционна тенденция, появила се на разговорно равнище в речта (*parole*), за чиито резултати се предполага, че са достигнали до равнището на литературния, книжовния език (*langue*).

Подобни изводи бяха споделени и от Петра Мацурова (Неапол) в доклада ѝ, посветен на **съпоставителното изследване на деиктичната екстраситуативна функция на показателните местоимения в чешки и италиански** (чеш. *ten* и итал. *questo, quello*). Едно първоначално общо разглеждане на ситуативната употреба, деиктична и анафорична, на тези местоимения показва наличието на определен паралелизъм между двата езика. Докато употребата на показателното местоимение *ten*, маркирано като субстандартно и неизразяващо нюанси на емпатия, основно е ориентирана към разговорния регистър

на чешкия език, то такава употреба не е присъща на италиански. Анализът на употребите, регистрирани в чешкия корпус ОРАЛ 2013, позволява да се направи предположението, че в съвременния чешки език показателното местоимение развива значение на членна форма.

Част от докладите на конференцията представиха **изследване на глаголният вид в темпорален или модален аспект**. В това отношение с голям интерес беше посрещнат докладът на Малинка Пила (Констанц, Баден-Вюртемберг, Германия), който разглежда употребите на перфективни глаголи в сегашно време в руски, словенски и резански език.⁵⁾ Установено е, че от векове романските езици упражняват непрекъснато влияние върху резанския и че словенските диалекти и словенският литературен език не са били в състояние да се противопоставят на това влияние. В представената работа се прави опит да се очертаят употребите на глаголният вид в резански в сегашно време на деятелен залог в съпоставка с тези в руски и словенски и да се покаже дали и по какъв начин непосредственият контакт с романските езици от една страна, и изолираността от другите славянски езици, от друга, са повлияли върху употребата на определен глаголен вид в резански. Добре известно е, че от трите изследвани славянски езика руският, като цяло, поставя повече ограничения в използването на свършен вид. В сегашно време видовата опозиция е почти напълно неутрализирана в полза на несвършения вид. Използването на свършен вид се допуска в руски само в някои специфични контексти, с нагледно-примерно значение при стилистично маркираното изразяване на ситуации на неограничена итерация или пък с потенциално значение при посочване на възможност, способност или намерение да се извърши определено действие. Перфективна форма се използва и перформативни глаголи, които изразяват едновременност на известяването/обявяването на едно действие и неговото осъществяване. В резански, както и в словенски (славянският език, който поставя най-малко ограничения в употребата на свършения вид), в презенса не се наблюдава неутрализация на видовата глаголна опозиция и е еднакво допустимо използването както на перфективни, така и на имперфективни глаголи. Последните се използват задължително само при означаване на действия в процес на извършване, а при изразяване на обичайни действия или при итерация се допуска и употреба на перфективни глаголи. Подобна ситуация се наблюдава и в словенски, където многократно повторителни действия могат да бъдат изразявани стилистично неутрално и с двата вида глаголи. В словенския презенс е допустима употребата на свършения вид за изразяване на възможност, способност или намерение за извършване на действие и се явява и при някои перформативни глаголи, особено в неформални ситуации, при означаване на едновременност между обявяване на действието и неговото осъществяване. Освен това свършен вид се допуска в контексти на сегашно историческо време, в които разказът на факти и събития от миналото придобива експресивен оттенък. Тъй като употребата в резански

на перфективни глаголи в сегашно време не е проучвана, младата изследователка поставя като бъдеща задача да се установи дали условията на абсолютен контакт с италианския, от една страна, и тези на пълна изолация от стандартния словенски, от друга, са изиграли роля във формирането на граматически правила, които да определят избора на глаголния вид в резанския презенс. Също така би било особено полезно да се сравни ситуацията на резанския с тази на другите славянски езици, намиращи се в условия на контакт, като например на словенския диалект на Крайна (итал. Carniola, нем. Krain, слов. Kranjska) и на хърватския диалект на Бургенланд (Австрия) – и двата съществуващи в условия на непосредствен контакт с немския език. Такова изследване би допринесло да се изясни до каква степен различните тенденции в аспектиалното поведение се дължат именно на въздействието на различни доминиращи езици.

В доклада на Франсоа Есван (Неапол) бяха **разгледани глаголните форми на деиксиса в чешки със значение „отивам“ или „идвам“**, означаващи движение от или към определено място или лице (*andative/itive* vs. *venitive* – *AND/VEN, translocative/cislocative*), в съпоставка с италиански. В съответствие с типологията, предложена от Д. Рика (1993)⁶, която разпределя европейските езици според опозицията *itive/venitive* на три групи – напълно деиктични, частично деиктични и недеиктични, италианският попада в първата група, а чешкият – в последната. Действително, при означаване на центростремително или центробежно движение италианският език прибегва до два вида глаголи – *itive/venitive*, докато чешкият език използва само единствения глагол *jít*. В различни контексти описанието на събития в процес на осъществяване може да представи определена диверсификация. Особено значение има императивът, в който се противопоставят три форми, *jdi, pojd'* и *přijď*. Параметрите, които влияят при избора на тези форми, са три типа: а) центростремителният или центробежният характер на движението; б) непосредствеността на императивното действие; в) съпричастността на говорещото лице или на слушателя (комитативно). В изследването се прави анализ на взаимодействието на три параметъра, като се вземат под внимание основните различия, описани от Ч. Филмор: а) движение към мястото на обявяването; б) движение към позицията на слушателя в момент на извършването на действието; в) движение в посоката на местоположението на говорещия в момента на събитието; г) придвижване към място, различно от всички други предходни места, без каквито и да било указатели.

Докладът на Луиза Руволето (Падуа) бе посветен на **анализа на различните функции, които изпълняват глаголните префикси (*préverbes vides*)** с чисто видово значение при глаголи за движение в повече посоки в руския език. Анализът е извършен въз основа на данните от НКРЯ.⁷ Префиксите *по-*, *за-* и *от-* означават движение само по себе си, образуват *perfectiva tantum* и изразяват ограничително, инхоативно или финално действие. При тези глаголи с инергативен статус тези префикси действат като частици с адвербиален характер – тяхното значение не е идиосинкретично със значението на глагола,

а остава независимо и не търпи промени при свързването си с глагола. Образуваните по този начин префигирани глаголи не формират видови двойки и запазват същата актантна структура на основните глаголи (от което следва, че не може да настъпи транзитивизация на глагола). Авторката разглежда още производни от глагола *ходитъ* с префикси *вы-*, *от-* и *из-/ис-*, *об-*, и производни от глагола *носитъ* с префикси *до-*, *из-*, *пере-*, *про-*, *раз-*, *с-*, *вы-*, *за-*, които показват свършено различен резултат от префиксацията. Основното значение на префигираните глаголи за движение, означаващи движение в повече посоки, придобива резултативна семантика. С помощта на суфикса *-ива-*, *-ыва-* могат да се образуват техни вторични имперфективни корелати, с които се формира видова двойка. Изследването показва един слабо представен в литературата аспект – възможността тези глаголни форми да бъдат интерпретирани не само като изразяващи движение, но и като фразеологични словосъчетания от идиоматичен тип. По този начин граматиката навлиза в сферата на лексикологията и словообразуващите елементи се превръщат във формообразуващи префикси на видовите форми на един и същи глагол.

С интердисциплинарен когнитивен подход се отличава и докладът на Анна Александрова (Пиза), в който **бяха разгледани в съпоставителен план авертивните конструкции**⁸⁾ в славянските езици. Според тяхната първа изследователка Т. Кутева тази категория досега не е привлякла вниманието на езиковедите, тъй като в повечето европейски езици е кодифицирана с лексикални конструкции. В действителност се отнася до един континуум, доколкото няма ясно разделение между граматикализирани и лексикални конструкции, защото в много случаи това са конвенционализирани, условни конструкции, включващи както граматикализирани, така и лексикални елементи (обикновено наречия или адвербиални конструкции). Авторката се сприя по-подробно на *авертивната* конструкция в български (и македонски) и нейното функциониране в балкански контекст. Предложеното от нея обяснение, че граматикализацията е настъпила вследствие на дълготрайния контакт с тюркските езици, турски и гагаузки, в които бъдещето в миналото маркира *авертивността*, не срещна одобрение от страна на участващите в дискусията учени и бе подложено на сериозна критика. Бе подкрепено становището, изразено от Т. Кутева, според което *авертивността* е феномен на граматикализация, мотивирана от автономни вътрешни фактори (волеви акт > вербална апроксимация), обстоятелство, което изключва директното влияние на контактният език.

Когнитивно ориентиран беше и докладът на Олга Инкова (Женева), който се вписа в пространството между **семантиката и прагматиката** и предложи предварителна класификация на логико-смисловите отношения в изказа/изказаното (*enunciation*). Два са параметрите, на които се опира предложената класификация: лежащите в основата на семантичната връзка операции (импликация, хронологично разположение, сравнение и вмъкване на един елемент в

общото цяло) и равнището, на което е установена връзката (пропозиционалното съдържание, речевият акт и структурата на текста). Базовата семантична операция позволява да не се преставят всички аспекти на отношенията между изказванията като един прост списък, повече или по-малко съкратен или подробен, без никакви взаимоотношения между техните идентификатори, а да се разкрият и подчертаят общите семантични механизми на осъществяването на връзки (напр. обобщаването и прилагането), и впоследствие – сходствата в тяхното функциониране. Вземането под внимание на равнището, върху което е установена връзката, позволява да се покаже, от една страна, че връзката се осъществява на всичките три семантични равнища (напр. на корекцията), а от друга страна, че отношенията, изградени върху основата на различни операции, но на същото семантично равнище, могат да имат същата текстова функция (напр. спецификацията, преформулирането, алтернативността, осъществяване на равнище структура на текста, т.е. на металингвистично равнище, могат да бъдат използвани в своята разяснителна функция).

В пространството между **семантика и прагматика** бе ориентиран и докладът на Валентина Бенини (Рим), в който бе разгледана интензификацията като езикова стратегия, позволяваща да се градира семантичното съдържание на един лексикален елемент, засилвайки или отслабвайки неговото референтно въздействие.⁹⁾ Бяха анализирани различните морфологични, синтактични и лексикални стратегии, позволяващи да се засили референтността на нескаларните имена, които не притежават в семантичната си структура възможност за количествено или качествено градиране, като например имена, които назовават предмети или одушевени референти.¹⁰⁾

Интердисциплинален характер между **синтаксис и семантика** имаше докладът на Ерика Пинели (Павия) и Киара Накарато (Павия и Бергамо), насочен към изясняването на ролята на метонимията при словообразуването, и по-специално – при образуването на композита както от глаголи, така и от съществителни, с агентивни суфикси в руски. Със средствата на когнитивната лингвистика, в която метонимията има фундаментална роля в познавателния процес при словообразуването, могат да бъдат класифицирани композитните имена, означаващи агенти, инструменти или производители на действие, според метонимичната промяна в значението, която търпят при свързването си в композита.

Обект на изследване в доклада на Роберта Салваторе (Неапол) бе **семантиката на неопределителните местоимения** в руски – една богата и същевременно малко изследвана морфологична категория и семантична доминанта. В комуникативно-прагматичен аспект се подлага на изследване групата неопределителни местоимения с префикс *не-*, като се откроява тяхната специфика в сравнение с полуопределителните форми, синтактично-семантичните особености на тяхната употреба в случаите, в които означават елемент, познат

на говорещия, и тези, в които означават непознат за говорещия елемент.

В своя доклад Якопо Гардзонио (Падуа) насочи вниманието на езиковедите към **синтактичната функция на сложните предлози, изразяващи пространствени отношения** в руския език. В структурата на тези предлози обикновено единият има лексикално, а другият – функционално значение. Ученият подлага на формален анализ семантиката на синтактичните структури, като основната идея е, че пространствените отношения са резултат от няколко по-абстрактни значения (определени като граматични черти), които си взаимодействат. Според този анализ структурата на един пространствен израз може да бъде представена с две проекции, кодифициращи посока или стативност и които се изразяват с именна форма с локативно значение, което може да бъде деиктично или разположено по линейна ос.

Изложението на Сара Милани (Венеция), замислено в контекста на релативизацията в съвременния руски език, анализира **рестриктивността като синтактичен и семантичен критерий** не само за целите на класификацията на относителните изречения, но и като инструмент за изследване на номиналната синтагма, в която те са важен конститутивен елемент. Формулират се идентификативни критерии за определяне на основните разлики между относителните рестриктивни и нерестриктивни относителни изречения, като се вземат предвид някои фонетично-прозодични, морфологични и семантични аспекти.

Контрастивно изследване, посветено на **влиянieto на романските езици върху синтаксиса на имената в резанския език**, говорен във Фриули, представя Мария Рунич (Падуа). Промените се отнасят преди всичко до съчетаването в изречението на съществителни с местоимения за количество или числителни, а също и с форми за притежание, в които името се поставя в родителен падеж. При изразяване на притежателни отношения резанският предпочита използването на преки допълнения, както е в романските езици, въпреки че разполага с остатъчни закърнели форми на притежателни прилагателни.

Върху **притежателните структури в руския език**, образувани с помощта на предлози от типа „у меня болит голова“, се спря в доклада си Джангуидо Мандзели (Павия) в съпоставка с южнославянските и с балтофинските езици. Изследвайки наличието на подобни конструкции в източния балтофински ареал, и по-специално в ливийското наречие на карелския език, говорещо се в района между езерата Ладога и Онега, и вепското в района на Вологда, той стига до извода, че те са възникнали под влияние на предложните конструкции от типа *adessive case* в тези езици.

Комуникативно-прагматичният аспект на функционирането на езика бе обект на изследване в доклада на Марина Кастането (Верчели) и Марина ди Филипо (Неапол), посрещнат с голям интерес, в който бе направено предложение за категоризация на типа комплименти в руски според тяхната структура. Социолингвистичният анализ е извършен върху един корпус

от комплименти между водещи и гости на предавания *on-line*, жени и мъже, регистрирани *in streaming* в различни телевизионни *talk show* (дискусии, интервюта, свидетелства), отчитащи голям диапазон на контексти и ситуации, подбрани като най-представителни за равнището на реалния разговорен език. Бе разгледана теоретичната основа на комплимента като речеви акт, както и неговата семантика, а също и оценката на присъщите характеристики на интервюираното лице: външен вид, стил, комуникативна култура и пр. Анализът на комплиментите обръща внимание на морфологичните и синтактичните реализации, широко използвани в руския език при изразяване на комплимента, с цел да се достигне до установяване на евентуалния му шаблонен характер и на възможните типологизации.

Паола Кота Рамузино (Милано) и Марина Казанова Мият (Милано и Болоня) изнесоха доклад с оригиналното заглавие „Неуловимата семантика на руския суперлатив – съпоставителен подход“. В него те разглеждат някои **семантични и прагматични особености на руския суперлатив** в оптиката както на дескриптивното, така и на съпоставителното езикознание в сравнение с италианския език, въз основа на примери от националния корпус на съвременния руски език и от паралелния италиано-руски корпус. От морфологична гледна точка, превъзходната степен в руски разполага с разнообразие от синтетични (суфиксални, префиксални, суфиксално-префиксални) и описателни форми, които изразяват както елативни, така и релативни значения. Идентифицират се семантични ограничения и прагматични функции, присъщи на тези форми; разглеждат се нерегулярните и непродуктивните формации, случаите на редупликация, неологизмите и т. нар. „полярни контексти“, в които относителният суперлатив развива абсолютна семантика. Целта на работата е, от една страна, да се допълнят и актуализират граматичните, семантичните и прагматичните характеристики на различните варианти на руския суперлатив във връзка с неговата употреба; от друга страна, в съпоставка и с особено внимание към изучаването на руски език от италианци L2¹¹⁾.

Проблеми на **приложната лингвистика** бяха подложени на обсъждане и в доклада на Якопо Сатурно (Бергамо) върху комуникативната ситуация и морфосинтаксиса при началното усвояване на полския език на равнище L2 от италианци. Работата изследва развитието на морфосинтактична компетентност в най-ранните етапи в изучаването на полски, като се фокусира по-специално върху изразяването на синтактичните функции на подлога и на допълнението с помощта на морфологичната флексия (именителен и винителен падеж). Изследването е част от проекта VILLA (*Varieties of Initial Learners in Language Acquisition*) – многонационална инициатива, посветена на началните етапи на обучението по полския L2 в условия на контролирано преподаване на езика. Резултатите от изследването показват, че често семантичните (одушевеност) или фразовите (словоред) критерии са достатъчни, за да се гарантира правил-

ното възприемане на смисъла на преподавания материал. Така флексивната морфология на един доста сложен чужд език може да бъде усвоена спонтанно още от първите фази на обучение.

Докладът на Наталия Стоянова (Милано) разгледа проблема за **възприемането на спонтанната руска реч от италианци, изучаващи руски от носители на езика**. Бяха споделени частични резултати от началната фаза на по-голям проект, целящ да доведе до създаването на дидактически приложения и инструменти. Проследява се развитието на уменията за разпознаване и възприемане на спонтанната руска реч при обучението в университета, като се взема предвид и периодът на обучение в Русия.

Психолингвистична насоченост имаше докладът на Наталия Нистратива (Венеция), засягащ представянето на **основните ценности в езиковото съзнание** на руснаците и италианците, изучаващи чуждия език. Това е темата на съвместен проект с Института по езикознание на РАН за изследване на езиковото съзнание на носители на руската и италианската култура. Целта е да се сравни съдържанието на общочовешките ценности, съществуващи в руската и италианската култура, за да се идентифицира тяхното инвариантно и вариативно съдържание. Проучването съдържа комплексен анализ на основните ценности на езиковото съзнание на руснаците и италианците, включващ както работата за определянето на семантични компоненти на съдържанието на ценностите, представени в енциклопедични и лексикографски източници, така и сравнителен анализ на руския и италианския паремиологичен фонд и резултатите от психолингвистичните експерименти (асоциативно поле, семантично пространство, семантични категории-фактори, различни графики и профили, и т.н.).

Проблеми на **славянската и балканската историческа лексикология** разглежда в доклада си Татяна Лекова (Неапол). Бе представен опит за стратиграфията на южнославянската лексика на балканския *Sprachbund* в диахронен и синхронен план, като за пример бе взет спорният произход на глагола *patimi* и неговите производни между византизма и югоизточноевропейския латинизъм. Изложени бяха няколко хипотези за произхода на *patimi* – глагол с чисто светски, „вулгарен“ характер, и на неговите производни от формално, семантично, синхронно и ареално гледище в български, румънски, арумънски, албански македонски и сръбски¹²). Предложен бе отговор на въпроса дали нар. лат. **patire* < лат. *pātor* или гр. *παῖσω*, *παῖσινω* е по-вероятният общ прототип на българския глагол, като бе изказано предположение, че в български, както и в някои балкански и южнославянски езици, глаголят и дериватите му нямат единен произход и принадлежат към различни хронологични пластове от заемки.

Накрая голямо оживление предизвика докладът на Юлия Николаева (Рим) под надслов „Съветските пословици: микрокосмос на светлото бъдеще“, който се вписва в богатата традиция на **фразеологичните изследвания** в Италия. Проучването анализира как пословиците се използват от съветската

пропаганда, за да се разпространи новото идеологическо съдържание и да се прослави социалистическата държава. Чрез изучаването на паремиологичните речници от това време и на най-разпространените теории на съветските езиковеди от тридесетте-петдесетте години на миналия век, фокусирани върху принципите на народната социология, се маркират езиковите механизми, чрез които традиционните пословици на руския народ се трансформират във формули на мъдростта на новия режим, описват се семантиката, семиотичните особености и посланието, което носят. Изследването се основава на голяма извадка от източници, много от които са достъпни за съвременния читател след дълги години на забвение; повечето от паремиологичните речници, описани в представения корпус, днес представляват библиографска рядкост.

Поради разнообразието от теми, представени на Международната конференция по славянско езикознание, поради многостранността на извършените теоретични и приложни изследвания, бе проявен особен интерес както от учени и изследователи, така и от страна на студенти, специализанти и докторанти от университетите в Италия, които присъстваха и активно участваха в заседанията на научния форум.

NOTES / БЕЛЕЖКИ

1. Le lingue slave tra innovazione e continuazione: grammatica e semantica (a cura di A. Trovesi, Bergamo 2007), Le lingue slave in evoluzione: studi di grammatica e semantica (a cura di R. Benacchio, L. Ruvoletto, Padova 2008), Contributi italiani allo studio della morfosintassi delle lingue slave (a cura di F. Biagini, S. Slavkova, Forlì 2010), Studi italiani di linguistica slava: strutture, uso e acquisizione (a cura di A. Bonola, P. Cotta Ramusino, L. Goletiani, Milano 2014).
2. Leiss, E. "Covert patterns of definiteness/indefiniteness and aspectuality in Old Icelandic, Gothic and Old High German", in: Stark, E., Leiss E., Abraham W. (eds.), Nominal Determination. Typology, Context Constraints, and Historical Emergence, Benjamins, Amsterdam/Philadelphia 2007, 73 – 102.
3. Терминът артиколоид е въведен за пръв път в една статия на белгийския езиковед Пол Ебишер, в която той, базирайки се на географското разпространение на *ille* в Италия, дава следната формулировка: "*la moitié septentrionale de l'Italie usait, dès la seconde moitié du VIIIe siècle en tout cas, de ille comme article ou mieux articulide, si l'on me permet ce mot nouveau*" (Aebischer 1948, c.186). (P. Aebischer, "Contribution à la protohistoire des articles *ille* et *ipsedans* les langues romanes", *Cultura Neolatina*, VIII, Roma, 1948, c. 181 – 203).
4. Roszko, Roman, "Funkcjonowanie bułgarskiego *edin* x w wybranych konstrukcjach indykatywnych i pozaindykatywnych warunkowych", in: *Studia gramatyczne bułgarsko-polskie*, t. IV, Warszawa 1991, 85– 95.
5. Резянският е микроезик, близък до словенски, който се говори в Италия, и по-точно в долината на река Резия (Val Resia) в областта Фриули-Венеция-Джулия,

на границата със Словения. През XV в., когато Вал Резия попада под властта на Венеция, този микроезик, който първоначално е от групата словенски диалекти на Каринтия, губи контакта с тези диалекти и влиза в непосредствен контакт с романските диалекти, и по-точно с фриуланския и венецианския диалект. Освен това през последните 150 години резянският език се намира под въздействието на стандартния италиански език; всички носители на резянски познават отлично италианския език, който е доминантен спрямо резянския (Dachsprache).

6. Ricca, Davide, *I verbi deittici di movimento in Europa: una ricerca interlinguistica*, La Nuova Italia, Firenze 1993.
7. Национальный корпус русского языка, www.ruscorpora.ru.
8. Терминът авертивна категория е въведен от Т. Кутева и означава предстоящо хипотетично действие, замислено в миналото, но останало нереализирано, което в български се изразва с глаголното време бъдеще в миналото. Според Кутева в категорията авертивност се съчетават семантични елементи, изразяващи модалност, миналост и предстоящо близко извършване на действието, Т. Kuteva, "On identifying an evasive gram: Action Narrowly Averted", *Studies in Language* 22(1) 1998, 113 – 160; "TAM-auxiliation, and the avertive category in Northeast Europe", *Areal Grammaticalization and Cognitive Semantics: the Finnic and Saami languages*, Eesti Keele Sihtasutus, Tallinn 2000, 27-41; *Auxiliation: An enquiry into the nature of grammaticalization*. Oxford University Press, Oxford 2001.
9. D. Bolinger, *Degree words*, Mouton, The Hague 1972.
10. Изследването е извършено въз основа на данните от руската секция на Intercorp v8, изнесени в сайта <http://kontext.korpus.cz>.
11. L2 означава равнището на владееене на чуждия език според европейските стандарти, установени в ЕС.
12. Т. Лекова, „За произхода и семантиката на глагола в български език“, Съпоставително езикознание, XL, 2015, 4, 37 – 53.

SLAVIC LINGUISTICS IN ITALIAN UNIVERSITIES BETWEEN SEMANTICS AND PRAGMATICS

A meeting of the Italian linguists

✉ **Ms. Tatiana Lekova**

“L’Orientale” University of Naples
219, Via Duomo, Palazzo Santa Maria Porta Coeli
80138 Naples, Italy
E-mail: tlekova@yahoo.it